

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه نوآموزان پیش دبستانی

سازمان مدارس راه ایمان خوزستان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته‌باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...) می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیامهایی که بدون این فعالیتها میسر نیست، و البته فراموش نمی کنیم که کلاسهای داستان نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکانمان را هر چه زیباتر، رنگارنگتر و غنیتر کنیم و با قدرت داستان نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آنها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

قصه‌ی یک دوست

درس امروز به بچه‌ها کمک می‌کند با مفهوم شخصیت و شخصیت‌پردازی آشنا شوند، بدون این که اصطلاحات مذکور را بشنوند و آن را به خاطر بسپارند. در این گروه سنی لازم نیست دانش‌آموزان با اصطلاحات و واژه‌های تخصصی آشنا شوند. هدف صرفاً آشنایی با مفاهیم است.

از بچه‌ها بخواهید به اطرافیان‌شان فکر کنند. کسانی که به خوبی آن‌ها را می‌شناسند. حالا یکی از آن‌ها را در ذهن‌شان انتخاب کرده و نامش را بگویند. بهتر است آن شخص دوست یا خواهر و برادرشان باشد. سپس از دانش‌آموزها بخواهید در مورد شخصی که انتخاب کرده‌اند، کمی صحبت کنند.

پس از صحبت کردن، در مورد خاطره‌ی مشترکی که بچه‌ها با شخصیت منتخب‌شان دارند گفت‌وگو کنید. از چند نفر بخواهید بهترین خاطره‌ی مشترک‌شان را تعریف کنند. بعد از اینکه بچه‌ها با مفهوم خاطره آشنا شدند از آن‌ها بخواهید یک خاطره‌ی مشترک با شخصیتی که انتخاب کرده‌اند نقاشی کنند.

در نهایت بچه‌ها نقاشی‌ها را به همدیگر نشان داده، در مورد آن باهم گفت‌وگو کنند.

تمرین:

به بچه‌ها بگویید که می‌خواهید دوست (یا خواهر و برادر) خودتان را به آن‌ها معرفی کنید.

۱/ تصویر یک مرد را روی تخته نقاشی کنید و از بچه‌ها بخواهید در مورد تصویر فوق صحبت کنند، حدس بزنند شغل مرد چیست، به چه چیزهایی علاقه دارد و نامش چیست.

۲/ سپس یک کلاه آفتابی روی سر مرد نقاشی کنید. حالا باز از بچه‌ها بخواهید در مورد او صحبت کنند.

۳/ این بار یک چاقو در دست مرد بکشید. باز هم از بچه‌ها بخواهید نظرشان را در مورد مرد روی تابلو بگویند.

۴/ حالا یک هندوانه در دست دیگر مرد قرار بدهید. پس از آن، یک بار دیگر از دانش‌آموزان بخواهید که شغل، علایق و نام مرد مورد نظرشان را بگویند.

در هر مرحله، بچه‌ها با ابعاد متفاوتی از شخصیت مرد روی تابلو آشنا می‌شوند. حتی ممکن است در مواقعی شخصیت به صورت کامل تغییر پیدا کند. برای مثال با کشیدن چاقو در یک دست او، ممکن است حدس‌های منفی در موردش بشنوید. اما وقتی در دست دیگرش هندوانه می‌کشید، نظرها کاملاً بر می‌گردد و شخصیت سر و شکل متفاوتی به خود می‌گیرد.

۵/ در نهایت از بچه‌ها بخواهید برای این شخصیت، داستانی تعریف کنند.

تمرین فوق را می‌توان با شخصیت‌های متفاوت (خانم یا آقا) و اضافه کردن لباس یا وسایل مختلف انجام داد. در واقع در این تمرین بچه‌ها یاد می‌گیرند که لباس و وسایل همراه، می‌توانند در شکل‌گیری شخصیت موثر باشند.

قصه‌ی قهرمان‌های داستان‌ها

درس قبل، گام مهمی برای شناساندن شخصیت‌ها و اهمیت آن‌ها در قصه، برای دانش آموزان پیش دبستانی بود. فهم خوب و درست از این درس می‌تواند پایه و اساس شناخت‌شان از شخصیت پردازی در داستان را تحت تاثیر قرار بدهد. بنابراین در این درس، به شکل دیگر به آن مفهوم خواهیم پرداخت.

از بچه‌ها بخواهید یکی از شخصیت‌هایی که در کتاب، فیلم، انیمیشن و یا داستان‌ها می‌شناسند انتخاب کنند. آن را معرفی کنند و در موردش باهم صحبت کنند. سپس سوالات زیر را از بچه‌ها پرسید:

۱/ خصوصیات و ویژگی‌های آن شخصیت چیست؟

۲/ کدام خصوصیت او را بیش از بقیه‌ی ویژگی‌هایش دوست دارند؟

۳/ اگر می‌توانستند یک قدرت ویژه به او اضافه کنند، آن قدرت چه بود؟

حالا از بچه‌ها بخواهید شخصیت جدیدی که خلق کردند را نقاشی کنند. سپس داستان نقاشی را برای هم تعریف کرده و در موردش گفت‌وگو کنند.

تمرین:

۱/ قصه‌ای (قصه‌ی خرگوش کوچولو مربوط به آیه‌ی *إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا*) برای بچه‌ها تعریف کنید. سپس از آن‌ها بخواهید شخصیت خرگوش را نقاشی کنند.

۲/ به بچه‌ها بگویید برای خرگوش کوچولو، یک کلاه بکشند. از بچه‌ها بخواهید نقاشی‌های هم را ببینند و شکل متفاوت کلاه‌ها را باهم مقایسه کنند.

۳/ حالا از دانش‌آموزان بخواهید که برای خرگوش، کفش بکشند. سپس در مورد کفش‌ها و تفاوت‌های‌شان گفت‌وگو کنند.

۴/ در نهایت به بچه‌ها بگویید برای خرگوش یک کیف بکشند. کیف‌های مختلف بچه‌ها را باهم مقایسه کنید.

پس از تمرین‌های فوق، از بچه‌ها بخواهید در مورد خرگوش کوچولوی خودشان (با کیف و کفش و کلاه منحصر به فرد) یک قصه تعریف کنند. او کجا می‌رود، چه می‌کند، و چه اتفاقاتی برایش خواهد افتاد؟

تمرین فوق را می‌توانید با قصه‌های مختلف و شخصیت‌های گوناگون اجرا کنید. در این تمرین تمرکز را روی تکمیل مرحله به مرحله‌ی شخصیت به واسطه‌ی اضافه شدن عناصر مختلف بگذارید.

نمایش خلاق:

از بچه‌ها بخواهید با بازی کردن نمایشی کوتاه، شخصیتی که دوست دارند و را معرفی کنند. آیا بچه‌ها دیگر می‌توانند شخصیت مورد نظر دوستشان را حدس بزنند؟